

Liturgische handreiking // voor de zondagen en feestdagen

LEZINGENCYCLUS JAAR B // AFLEVERING 1
3 DECEMBER 2023 – 21 JANUARI 2024

De eerste aflevering bevat materiaal en suggesties voor de advent en de kersttijd. Met de advent begint een nieuw liturgisch jaar waarin we de lezingencyclus van jaar B volgen. De evangelist Marcus staat in dit jaar centraal, maar in de advent en kersttijd komt Marcus slechts sporadisch aan bod.

In de advent wordt toegeleefd naar de komst van de Heer. Deze 'komst' heeft twee aspecten: de komst bij het uiteindelijke oordeel en de komst van God-met-ons op aarde in de geboorte van Jezus. Johannes de Doper verbindt beide 'komsten' met zijn oproep tot bekering. Hij roept als het ware op reeds nu zó te leven alsof de komst van het Kind én de Heer van de eindtijd reeds daar is.

In de kersttijd vieren we dat God zich naar de mensen heeft toegekeerd. In de geboorte van het Kind is God zelf op aarde verschenen; klein en kwetsbaar als een kind, machteloze gave van Godswege. Zien wij de tekenen van de tijd? Zien wij hoe God ons aankijkt in dat kleine Kind? Laten wij ons inspireren en weten wij gesterkt op de weg van God te gaan?

Graag uw aandacht voor het volgende:

- Ook dit jaar biedt de Bisschoppelijke Adventsactie diverse kleinschalige ontwikkelingsprojecten aan die ondersteund kunnen worden. Op www.adventsactie.nl wordt tevens liturgisch materiaal aangeboden.
- De lezingen van het feest van de Heilige Familie zijn genomen uit de tweede druk van het lectionarium.
- Voor de vieringen van Kerstmis (24, 25 en 26 december) en Maria, Moeder van God (1 januari) moet u de misboekjes van De zondag vieren of De vierende kerk apart bestellen. U kunt ze bestellen via www.bernemedia.com

*Deze Handreiking voor de zondagen en feestdagen geeft suggesties voor zowel de viering van de eucharistie als voor een viering van Woord en gebed, al dan niet met communieritus. De boekjes voor de kerkganger, **De zondag vieren** en **De vierende kerk**, zijn in beide soorten vieringen te gebruiken.*

Daar waar een communieritus wordt toegevoegd aan een viering van Woord en gebed kan gebruik gemaakt worden van het communiedankgebed dat u bij elke zondag aantreft.

De thema's voor de zondagen in deze handreiking zijn als volgt:

Op uw hoede

1e zondag van de advent // 3 december 2023

Baan de weg

2e zondag van de advent // 10 december 2023

Weest blij

3e zondag van de advent // 17 december 2023

Op een troon

4e zondag van de advent // 24 december 2023

Het Licht

Geboorte van de Heer – nachtmis // 25 december 2023

Het Licht

Geboorte van de Heer – dagmis // 25 december 2023

Het Licht

Heilige Stefanus – Tweede Kerstdag // 26 december 2023

Vruchtbaar worden

Heilige Familie, Jezus, Maria en Jozef // 31 december 2023

Een zegen

Heilige Maria, Moeder van God // 1 januari 2024

Een licht voor allen

Openbaring van de Heer // 7 januari 2024

Kom en zie

2e zondag door het jaar // 14 januari 2024

Volgt Mij

3e zondag door het jaar // 21 januari 2024

Op uw hoede //

*...laat hij u dan niet slapend vinden.
Marcus 13,36*

Behoedzaam leven kan op verschillende manieren. Je kunt dat uit angst doen, omdat je bang bent dat je iets verkeerd zou kunnen overkomen. Dat verlamt je. Maar je kunt ook in volledige vrijheid op je hoede zijn, alleen geconcentreerd op de stappen die je zet, zonder je te laten afleiden. Dat is de houding van behoedzaamheid die Jezus van ons vraagt. Je blik gericht op Hem. Je toevertrouwen aan zijn hand die je kneedt en vormt.

Exegetische notities

Exegetische notities eerste lezing

Jesaja 63,16b-17.19b; 64,3b-8

Bij het lezen van deze twee stukjes tekst uit Jesaja 63 en 64 is het goed om te weten dat het volk van God, de Israëlieten, is teruggekeerd uit haar ballingschap in Babylonië. Na die terugkeer ervaren de mensen dat het niet makkelijk is hun leven weer op te bouwen. Dat ligt aan hun eigen fouten, aan hun zondige levenswandel. Jesaja drukt hen op het hart om eerlijk te zijn en rechtvaardig, de sabbat in ere te houden en vooral offers op te dragen en te bidden. Dan zal God waar maken wat Hij beloofd heeft.

We mogen de woorden van deze zondag lezen als een smeekpsalm. De mensen realiseren zich hoe klein ze zijn en bijna kinderlijk afhankelijk van God. Dat is zo gegroeid in een eeuwenlange geschiedenis, waarin God zich verbonden heeft aan de mens. Ook al hebben ze fouten gemaakt, wie zich bekeert mag rekenen op Gods trouw. God zelf is gekomen om hen te redden. Hij heeft geen engel gestuurd, maar is zelf gekomen. In Jesaja 63,19 wordt dit in het Hebreeuws verwoord als het 'aangezicht van God' ('de bergen zullen beven voor uw aanblik'), dat duidt op Gods nabijheid en betrokkenheid bij zijn volk.

De Israëlieten denken terug aan de tijd van Mozes en de uittocht uit Egypte, waarin God hem en zijn volk nabij was, toen Hij hen door de Rode Zee voerde en hen zo bevrijdde. In deze moeilijke periode na de terugkeer uit de ballingschap krijgt dit nieuwe betekenis. Waarom maakt God geen einde aan de duisternis van het volk, aan een verlaten Jeruzalem waar de tempel nog slechts een puinhoop is? Een nieuwe Mozes is nodig, die hen met kracht uit de doodswateren van de zonde leidt. Sterker nog, God zelf is nodig om hen te redden die al zo lang van zijn wegen afdwaalden en geen respect ('U niet meer vreesde') meer hadden voor God (Jesaja 63,17.19).

In vertrouwen richten ze zich tot God als Vader: 'Toch zijt Gij onze Vader' (Jesaja 64,7). God, hun Vader en Schepper. En zij Gods volk.

Exegetische notities antwoordpsalm

Psalm 80(79),2ac en 3b.15-16.18-19

In Psalm 80 worden voor God twee metaforen gebruikt: God als herder en God als tuinman of wijnbouwer. In de voorgaande Psalm 78 horen we dat God Israël (zijn eigen volk) als een kudde schapen de woestijn in heeft geleid. In Psalm 79 lezen we dat het volk zichzelf tot scha-

pen van Gods weide verklaart, onder zijn bescherming. In de psalm van deze zondag wordt dit beeld bekrachtigd en wordt God als herder aangeropen om hen te beschermen tegen vijanden van buitenaf. Vanaf vers 9 wordt daar het beeld aan toegevoegd van God als tuinman of wijnbouwer. Israël wordt vergeleken met een wijnstok die God ooit met veel zorg plantte en koesterde. Blijkbaar ervaart het volk (vanaf vers 13) dat God nu toelaat dat voorbijgangers de wijngaard leeg kunnen plukken en dat roofdieren alles kaal vreten. Daarom doen zij een dringend beroep op God om hier verandering in aan te brengen en zich om hen te bekommeren, zodat ze weer in veiligheid kunnen leven. Ondanks alles wat gebeurt, vertrouwen ze zich opnieuw toe aan God en zijn bescherming en redding.

Net als de mensen uit het volk van Israël en de psalmdichter kunnen ook wij God op verschillende manieren ervaren in ons leven. Wij mogen meerdere beelden gebruiken om de manier waarop God met ons omgaat te beschrijven. Zoals wij God beschrijven mogen we zijn bescherming en redding ervaren in ons eigen persoonlijke leven.

Exegetische notities tweede lezing

1 Korintiërs 1,3-9

Zoals zijn andere brieven begint Paulus ook deze brief met een groet die gevolgd wordt door woorden van dank aan God. De groet zelf, 'genade en vrede', is het equivalent voor de joodse groet en wens om vrede, *shaloom*, en voor de Griekse groet wees blij, *chaire*. Paulus benadrukt dat het een geestelijke rijkdom is genade te ontvangen. Deze genade geeft aan welke gaven de christenen in Korinte hebben ontvangen, namelijk het woord, dat wil zeggen de verkondiging, en de kennis (en inzicht).

Dankzij deze gaven blijven de christenen

met Christus verbonden. Daar hoort wel bij dat zij ervoor moeten zorgen dat ze op de dag van het oordeel, de dag waarop Christus terug zal keren, zonder blaam zullen zijn. De toon waarop dit gezegd wordt is niet dreigend, want Christus' volgelingen kunnen er zeker van zijn dat zij hierin tot het eind toe gesterkt zullen worden. God is namelijk een trouwe God. Zo heeft Hij hen geroepen tot gemeenschap met zijn Zoon.

Paulus is ervan overtuigd dat die dag van Christus' terugkomst, Christus' parousie, niet ver meer is. De dag waarop Christus terugkomt, is het moment waarop het einde der tijden zichtbaar en openbaar wordt en dat is tegelijk de dag van zijn oordeel. Dat einde, zo gelooft Paulus, is nabij. Daarom zijn verleden, heden en toekomst met elkaar verbonden in het leven van de christenen in Korinte.

Exegetische notities Evangelie

Marcus 13,33-37

Het korte stukje evangelie van deze zondag staat aan het eind van een rede die apocalyptisch van aard is. Het is een gelijkenis waarin Jezus oproept – ondanks alle verschrikkingen en verleidingen – trouw te blijven en te volharden in het geloof. Alle waarschuwingen die hieraan voorafgingen, worden hier samengevat in de woorden 'wees op uw hoede, wees waakzaam'. De gelijkenis van de vijgenboom (verzen 28-29) leert dat het einde dichtbij is. Maar tegelijkertijd is er veel onzekerheid over het grote moment van de terugkomst van de Mensenzoon. Daarom is het van groot belang waakzaam te zijn en te blijven.

De oproep waakzaam te zijn blijkt niet alleen bedoeld voor de leerlingen in Jezus' nabijheid maar voor iedereen. Hoe moeten we dan als christen leven in die verwachting? Marcus schetst hier een toekomstverwachting die we alleen kunnen

lezen in combinatie met het lijdensverhaal. Christus' dood en verrijzenis gaven de leerlingen de zekerheid dat ze ondanks alles niet ten onder zouden gaan. Wij mogen daaruit meenemen dat wij net zo goed verschrikkingen zullen meemaken en zullen lijden aan wat het leven

ons biedt. Maar dat ook wij niet ten onder zullen gaan als we leven in vertrouwen op God en waakzaam blijven. Dat kunnen we door oprecht en actief de komst van de Heer te verwachten en niet lijdzaam af te wachten.

Exegetische boodschap

In alle teksten van deze eerste zondag van de advent horen we hoe het volk van God en de christenen blijven vertrouwen op God en Christus. Zij kennen de verleidingen en het lijden van het leven, zij kennen de dreigingen van buitenaf, maar ze vertrouwen op Gods trouw, bescherming en nabijheid. Zo mogen ook wij, als volgelingen van

Christus, vertrouwen op God en Christus, wat er ook gebeurt in ons leven. Als onze blik gericht is op God en zijn Zoon, dan kunnen we in vrijheid en zonder angst op onze hoede zijn en leven naar de komst van de Heer toe. Zo gaan wij op weg in deze adventsperiode, op weg naar het feest van de komst van de Heer als klein en kwetsbaar mens in een voerbak.

Liedsuggesties

De volgende gezangen zijn opgenomen in De zondag vieren:

Naar U gaat mijn verlangen, Heer, Psalm 25 I
De Heer verschijnt te middernacht
Aan de einden
O Heiland, open wijd de poort
Daar waar vriendschap is
Ons hart verheft zich
Jezus, U bent het licht
Als tussen licht en donker
Rorate cæli

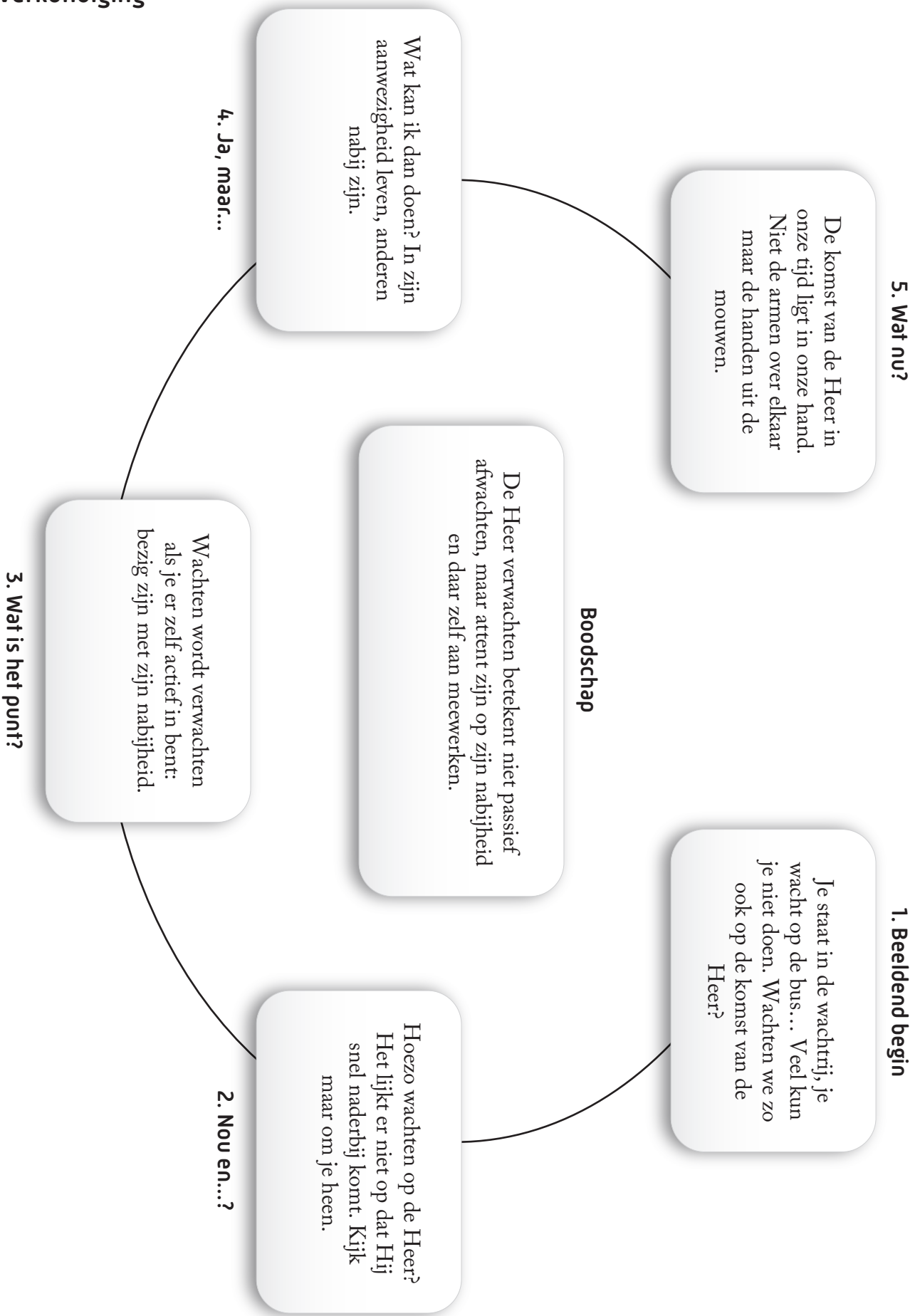
Andere passende gezangen:

De nacht loopt ten einde, *Liturgische Gezangen* 44
Het zal geschieden in de laatste dagen, *Liedboek voor de Kerken* 455
In 't laatste van de dagen, *Woord dat ruimte scheidt* (Gooi en Sticht)
Licht in onze ogen, *Zingt Jubilate* 127
Onbekend dag en tijd, *Voor wie wachten* (Gooi en Sticht)
Op een God die door de eeuwen, *24 Kerkliederen* 5; *Zingt Jubilate* 108
Wij wachten op de Koning, *Zingt Jubilate* 129
Zang van het komende licht, *Continuo* MB 28-29

Bij de cover

Je weet niet wanneer de heer des huizes komt. Onverwachts komt hij terug. De wakkere deurwachter staat dan voor hem klaar, omdat hij hem al die tijd al verwacht had.

Verkondiging

Bouwstenen voor de eucharistieviering

Altaarmissaal 157

Liturgische kleur: paars

Inleiding

Na het kruisteken en de begroeting kan de viering als volgt worden ingeleid:

Op deze eerste zondag van de Advent
krijgen we één centraal woord aangereikt: vertrouwen.
We zien wat er gebeurt in onze wereld,
we zien de oorlogen, het geweld, de honger,
we herkennen de zorgen om het veranderende klimaat –
maar toch... daardoor heen klinkt: blijf vertrouwen,
de Eeuwige, onze God, is met ons, van begin tot einde.

Schuldbelijdenis

Tot God bidden wij, om aanwezigheid,
om ontferming en nabijheid.
Hij ziet naar ons uit, hoezeer wij ook zijn afgedwaald,
Hij laat ons niet verloren lopen,
maar ontvangt ons met een open hart.

Na een korte stilte volgt naar keuze:

1. Ik belijd voor de almachtige God...

Moge de almachtige God zich over ons ontfermen,
onze zonden vergeven
en ons geleiden tot het eeuwig leven. Amen.

Heer, ontferm U, enz...

2. Gij die komt tot allen die gerechtigheid beoefenen, Heer, ontferm U over ons.

Heer, ontferm U over ons.

Gij die de volkeren zult oordelen, Christus, ontferm U over ons.

Christus, ontferm U over ons.

Gij die zult wederkomen met grote macht en heerlijkheid,
Heer, ontferm U over ons.

Heer, ontferm U over ons.

Moge de almachtige God zich over ons ontfermen,
onze zonden vergeven
en ons geleiden tot het eeuwig leven. Amen.

Gebed *AM *158, jaar B*

Heer God, Gij lijkt zo ver,
zo heel uit het gezicht verdwenen
dat wij vergeten naar U uit te zien.
Verhaast uw komst in ons midden,
doe ons hoopvol uitzien naar uw redding.
Door onze Heer Jezus Christus, uw Zoon,
die met U leeft en heerst
in de eenheid van de heilige Geest,
God door de eeuwen der eeuwen. Amen.

Bij het openen van de Schriften

Waakzaam en met oog voor wat er gebeurt in onze wereld
horen wij de woorden van de Schrift.
Luister en laat je voeden door het Woord
en groei in vertrouwen dat God met ons is.

Lectioarium: deel B, blz. 11

Eerste lezing *Jesaja 63,16b-17.19b; 64,3b-8*

Gij Heer zijt onze Vader, Gij onze Verlosser en uw Naam is eeuwig! Waarom, Heer, liet Gij ons van uw wegen afdwalen, zodat ons hart verstokt werd en U niet meer vreesde? Keer U weer tot ons omwille van uw dienaren. Omwille van de stammen die uw eigendom zijn. Scheur toch de hemel open en daal af en de bergen zullen beven voor uw aanblik. Gij alleen zijt God en Gij staat bij al wie op U durft hopen. Gij komt hen tegemoet die met vreugde gerechtigheid beoefenen, die bij al wat ze doen aan U denken! Vertoornd waart Gij op ons maar wij volhardden in het kwaad: hoe zouden wij ooit redding kunnen vinden? Wij allen waren als onreinen, onze goede werken als kleding door stonden bevuild; als bladeren zijn we afgevallen en de wind van onze zonden heeft ons meegevoerd. Niemand die eraan dacht uw Naam aan te roepen, die op U zijn vertrouwen durfde stellen: Gij had immers uw aangezicht van ons afgewend en Gij had ons prijsgegeven aan onze zonden. Toch zijt Gij, Heer, onze Vader; wij zijn het leem, Gij de boetseerder: wij zijn slechts het werk van uw handen. Blijf niet eindeloos op ons vertoornd, Heer, en wil onze ongerechtigheid niet voor altijd indachtig zijn. Zie op ons neer: wij zijn uw volk!

Antwoordsalm *Psalm 80(79),2ac en 3b.15-16.18-19*

Refrein God van de heerscharen, richt ons weer op;
lach ons weer toe en wij zullen gered zijn.

Herder van Israël, hoor ons aan,
die troont op de Kerubs, verschijn met luister;
werp uw macht in de strijd,
kom om ons bij te staan. *Refrein*

God van de heerscharen, keer toch terug,
zie neer uit de hemel en let op uw wijngaard.
Bescherm wat uw eigen hand heeft geplant,
het stekje dat Gij hebt gekweekt. *Refrein*

Laat uw hand op uw gunsteling rusten,
op het kind dat Gij grootgebracht hebt.
Nooit meer zullen wij U verlaten;
bewaart Gij ons leven, dan prijzen wij U. *Refrein*

Tweede lezing *1 Korintiërs 1,3-9*

Broeders en zusters, genade en vrede voor u, vanwege God onze Vader en de Heer Jezus Christus! Steeds weer zeg ik God dank voor zijn genade die u in Christus Jezus is gegeven. Want in Christus zijt gij, naarmate zijn getuigenis bij u ingang vond, in ieder opzicht rijk begiftigd met alle gaven van woord en kennis. Op dit punt komt gij niets te kort, terwijl gij vol verwachting uitzielt naar de openbaring van onze Heer Jezus Christus. Hij zal u ook doen standhouden tot het einde zodat u geen blaam treft op de dag van onze Heer Jezus. God is getrouw, die u geroepen heeft tot gemeenschap met zijn Zoon onze Heer Jezus Christus.

Alleluia *Psalm 85(84),8*

Alleluia.
Laat ons uw barmhartigheid zien,
geef ons uw heil, o Heer.
Alleluia.

Evangelie *Marcus 13,33-37*

In die tijd zei Jezus tot zijn leerlingen: 'Weest op uw hoede, weest waakzaam; want gij weet niet wanneer het ogenblik daar is. Het is er mee als met een man die in het buitenland vertoeft. Bij het verlaten van zijn huis heeft hij aan zijn dienaars het beheer overgedragen, aan ieder zijn taak aangewezen en de deurwachter bevolen waakzaam te zijn. Weest dus waakzaam, want ge weet niet wanneer de heer des huizes komt, 's avonds laat of midden in de nacht, bij het hanengekraai of 's morgens vroeg. Als hij onverwachts komt laat hij u dan niet slapend vinden. En wat Ik tot u zeg, zeg Ik tot allen: weest waakzaam!'

Homilie of overweging

Geloofsbelijdenis

Vorbede

Tot God bidden wij, Herder van Israël,
onze behoeder, die naar ons omziet...

Voor de kerk
en voor allen die in haar dienst werkzaam zijn:
dat zij Gods Woord van vertrouwen blijven verkondigen en voorleven.
Laat ons bidden...

Voor allen die de moed verloren hebben
en geen toekomst meer voor zich zien:
dat zij kracht vinden in lieve mensen om hen heen.
Laat ons bidden...

Voor mensen die leven in armoede
en steeds opnieuw niet weten hoe zij rond moeten komen:
dat zij hulp ontvangen en ervaren dat zij er niet alleen voor staan.
Laat ons bidden...

Voor ons hier aanwezig, bidden wij:
dat wij waakzaam zijn en oog hebben voor de noden in de wereld,
dat wij elkaar bemoedigen en sterken in vertrouwen.
Laat ons bidden...

Hierna volgen de intenties van de eigen geloofsgemeenschap...

Goede God, zie naar ons om,
scheur de hemel open en doe uw licht over ons stralen.
Blijf met ons begaan, zo bidden wij U
die onze God zijt tot in eeuwigheid. Amen.

Gebod over de gaven *AM* *158

Heer, als waakzame dienaars
hebben wij uw tafel gedekt met brood en wijn.
Kom Gij nu zelf tot ons
om rond te gaan en te bedienen
met de gaven van uw lichaam en uw bloed.
Gij die leeft en heerst in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Prefatie I van de advent, Altaarmissaal 624
Eucharistisch gebed IIIB, Altaarmissaal 702

Gebed na de communie *AM *159*

God, onze Vader,
in de gaven van deze eucharistie
is uw Zoon tot ons gekomen.
Sterk ons geloof, vermeerder onze hoop;
dat wij het uithouden in deze tijd van wachten
en blijven uitzien naar de komst in heerlijkheid
van Jezus Christus, onze Heer. Amen.

Voor de wegzending kan de priester het volgende slotwoord zeggen:

Waakzaam en behoedzaam leven is 'aandachtig leven',
oog hebben voor elkaar, voor de noden in de wereld.
Aandachtig leven is leven met en voor de ander.
Mogen wij zo leven met elkaar, dat is zegen!

Hierna volgen de zegen en wegzending, zie Altaarmissaal blz. 725, nr. 1.

Bouwstenen voor de woordviering of communieviering bij afwezigheid van een priester

Gebed bij de lichtritus

Na het kruisteken en de begroeting kan de voorganger de kaarsen bij het Woord van God ontsteken en het volgende gebed uitspreken:

Goede God,
wees aanwezig in het licht,
spreek tot ons in uw Woord
en maak ons tot mensen
die aandachtig leven ten dienste van elkaar.
Zo vragen wij U die leeft en leven geeft
tot in eeuwigheid. Amen.

Inleiding op het gebed des Heren

Vol verwachting richten wij ons tot de Eeuwige,
Hij die onze toekomst is, en bidden wij met woorden ons gegeven:

Onze Vader...

Uitnodiging tot de vredewens

In een wereld vol oorlog en geweld
durven wij te hopen op vrede,
een vrede die wij zelf niet kunnen maken –
daarom bidden wij:

Heer Jezus Christus,
Gij roept ons op waakzaam te zijn
en uit te zien naar de komst van uw rijk van vrede.
Geef dat wij, ongeduldig en standvastig, erop blijven vertrouwen
dat uw vrede komen zal.
Zo bidden wij U die leeft in eeuwigheid. Amen.

De vrede des Heren zij altijd met u.
En met uw geest.

Wenst elkaar de vrede van Christus!

Dankzegging bij een communieviering

Communiedankgebed: Advent 1: 'Uw rijk kome', in NRL: Modellen (1999), blz. 113

Gezegend zijt Gij, scheppende God,
om uw gaven voor ons leven:
het licht van uw woord,
hier gesproken,
uw brood onderweg,
hier ontvangen.
Mogen wij deze gaven waardig zijn
en de weg gaan van Jezus Christus.

Gezegend zijt Gij om het brood van uw komend Rijk.

Gezegend zijt Gij
om uw welbeminde Zoon
die ons uw woord gegeven heeft,
in wie zichtbaar wordt,
hoe U met ons meetrekt
tot het einde der tijden.
Maak ons uw volk,
geroepen om uw woord waar te maken
in deze wereld.

Gezegend zijt Gij om het brood van uw komend Rijk.

Gezegend zijt Gij om uw Geest
die ons bezielt en verwarmt,
die ons kracht geeft en vertrouwen
om te bouwen aan uw Rijk.
Mogen wij zo uw Naam verkondigen
en hoop geven aan allen
die moeten leven in de schaduw van de dood.

Gezegend zijt Gij om het brood van uw komend Rijk.

Gezegend zijt Gij om uw volk hier op aarde
dat zijn vreugde vindt in uw heilige Naam.
In ons, uw volk,
nodigt U alle mensen uit
deel te hebben aan uw eeuwig bruiloftsmaal.
Zo bent U voor ons een barmhartige God
en schenkt ons uw heil dat stand houdt tot in eeuwigheid.

Gezegend zijt Gij om het brood van uw komend Rijk.

Gezegend zijt Gij om het werk van uw handen,
hemel en aarde hebt Gij gemaakt
en al wat daarop leeft en woont.
Open onze ogen
dat wij uw hand herkennen
en waakzaam blijven tot de komst van uw Zoon, Jezus Messias,
die met U leeft in de eeuwen der eeuwen.

Amen.

Afsluitend gebed bij een woordviering

Goede God,
die naar ons uitziert
en ons nabij wil zijn,
ga met ons mee,
sterk ons vertrouwen
en wakker de hoop in ons aan.
Maak ons tot mensen naar uw hart
die aandachtig leven met en voor elkaar.
Zo bidden wij U die leeft en leven geeft
tot in eeuwigheid. Amen.

Zending en zegenwens

Waakzaam en behoedzaam leven is 'aandachtig leven',
oog hebben voor elkaar, voor de noden in de wereld.
Aandachtig leven is leven met en voor de ander.
Mogen wij zo leven met elkaar, dat is zegen!

Hierna volgt de zegenwens:

Moge onze vreugde over de menswording van onze Verlosser
volkomen worden, als Hij wederkomt in heerlijkheid
om ons het eeuwig geluk te schenken. Amen.

SUGGESTIES

Symboliek

De symboliek van de adventskrans is sterk en aansprekend: het toenemende licht en de groene takken als teken van leven dat blijft. Steek de adventskaarsen met aandacht aan. Het is mooi om er elke week hetzelfde lied bij te zingen, bijvoorbeeld: 'Zuivere vlam' (*Liedboek* 458b) of 'Christe, lux mundi' (Taizé).

Waakzaam en met aandacht

Waakzaam zijn betekent: leven met aandacht voor de mensen om ons heen, voor de wereld waarin wij leven. Daag de kerkgangers uit elkaar met aandacht aan te zien. Als de ruimte zich ervoor leent, kan de voorganger de kerkgangers vragen bij de vredeswens rond te lopen en de mensen die ze tegenkomen met aandacht vrede te wensen. Durven we het aan om de ander, die we misschien niet kennen, aan te kijken en oprecht vrede toe te wensen.